

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 26. 01. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

Key words: *consciousness, self-development, self-realization, self-preservation, „the space ”I”, folk wisdom.*

Одержано редакцією 22.12.2006.

УДК 37. 81' 23

Л. М. ВОРОБІЙОВА

Л. С. ВИГОТСЬКИЙ І РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ПСИХОЛІНГВІСТИКИ

Резюме. У статті розглядаються наукові положення психологічної концепції Л. С. Виготського стосовно проблеми співвідношення мислення і мовлення, що склали теоретичні засади сучасної психолінгвістики.

Ключові слова: *мовленнєва діяльність, мотив мовлення, значення і смисл.*

Постановка проблеми. Л.С.Виготський, психолог, автор культурно-історичної теорії розвитку психіки, багато займався проблемою мовлення. Його психологічний підхід до мовлення був першою спробою створити цілісну психолінгвістичну теорію (хоч самого слова “психолінгвістика” він не вживав). За твердженням О.О.Леонтьєва, головне, що робить Виготського засновником сучасної психолінгвістики, – це його трактування внутрішньої психологічної організації процесу породження мовлення як послідовності взаємопов’язаних фаз діяльності. В основі своєї психолінгвістичною є його ідея евристичності процесів породження мовлення та їх обумовленості загальнопсихологічними, диференціально-психологічними і соціально-психологічними чинниками [4, 49]. Центральні положення психологічної теорії Л.С.Виготського (діяльнісний підхід, фазова структура мовленнєвої діяльності, внутрішнє мовлення, значення і смисл) безпосередньо визначили напрямок розвитку теорії мовленнєвої діяльності та склали теоретичне підґрунтя для формування сучасних психолінгвістичних концепцій (І.О.Зимня, О.О.Леонтьєв, Ю.О.Сорокін, Р.М.Фрумкіна та ін.).

Мета пропонованої статті – з’ясувати сутність психолінгвістичних ідей Л.С.Виготського, які найбільш послідовно обґрунтовані в його фундаментальній праці 1934 р. “Мислення і мовлення”.

Центральні положення психологічної концепції Л.С.Виготського (діяльнісний підхід, фазова структура мовленнєвої діяльності, внутрішнє мовлення, значення і смисл) безпосередньо визначили напрямок розвитку теорії мовленнєвої діяльності.

Мовленнєва діяльність – один із видів людської діяльності. Вона є результатом переведення всередину, або інтеріоризації, матеріальних дій. Мовленнєва діяльність психологічно організована подібно до інших видів діяльності, тобто, з одного боку, характеризується предметним мотивом, цілеспрямованістю, евристичним характером; з іншого – складається з декількох послідовних фаз (орієнтування, планування, реалізація плану, контроль). Як відомо, ідея про фазову будову діяльності з’явилась у С.Л.Рубінштейна, а Л.С.Виготський використав її під час трактування процесів породження та сприйняття мовлення. У цілому він розглядає процес породження мовлення як послідовність взаємопов’язаних фаз діяльності. Перша фаза – це мотивація мовлення, друга – це думка, третя – опосередкування думки у внутрішньому слові, четверта – реалізація думки у значеннях зовнішніх слів і наступна – реалізація думки у словах, або акустико-артикуляційна реалізація мовлення. Зразу зауважимо, що всі подальші моделі, що розроблялися у психолінгвістиці, є розгортанням і мотивуванням схеми, запропонованої Виготським.

Важливим структурним компонентом мовленнєвої діяльності є мотив. Він відіграє суттєву роль у породженні мовленнєвого висловлювання, на що вперше вказав саме Л.С.Виготський: “У живій програмі мовленнєвого мислення рух йде ... від мотиву, який породжує певну думку”; “Будь-якій розмові, будь-якому спілкуванню обов’язково передують мотив мовлення”. Мотив формує комунікативний намір (інтенцію), готовність людини до здійснення мовленнєвих дій. Комунікативний намір визначає роль мовця як учасника спілкування та конкретну мету його висловлювання. Отже, мотив – це перша фаза породження мовлення. Але мотивація займає важливе місце й у процесі сприймання мовлення. З цього приводу читаємо у Л.С.Виготського: “При розумінні чужого мовлення завжди виявляється недостатнім розуміння лише одних слів, проте не думки співрозмовника. Однак розуміння думки співрозмовника без розуміння його мотиву, того, заради чого висловлюється думка, є неповне розуміння” [2, 358]. Для реципієнта мотив – це остання фаза сприйняття і розуміння мовлення: зрозуміти висловлювання значить зрозуміти мотив його породження.

Дуже важливим для психолінгвістики є положення Виготського про те, що думка не втілюється в слові, а здійснюється в ньому, тим самим підкреслюється діяльнісний характер мовлення. Ця глибока за своїм змістом теза стала справжнім афоризмом, який наводиться майже в кожній праці стосовно розвитку мовлення.

Перетворення думки у слово здійснюється у внутрішньому мовленні. Без правильного розуміння психологічної природи внутрішнього мовлення, наголошував учений, не можна з’ясувати відношення думки до слова в їх дійсній складності. На підставі глибокого аналізу зовнішнього і внутрішнього мовлення він дійшов висновку, що вони відрізняються за своєю природою і функціями: “Зовнішнє мовлення є процес перетворення думки в слова... Внутрішнє – зворотній за напрямком процес, який йде ззовні всередину, процес випарювання мовлення в думку”; “Внутрішнє мовлення є мовлення для себе. Зовнішнє мовлення є мовлення для інших” [2, 352-353]. Саме внутрішнє мовлення, будучи “живим процесом народження думки у слові”, відображає надзвичайну складність взаємозв’язків мислення і мовлення. Л.С.Виготський писав про цілком своєрідну будову і спосіб функціонування внутрішнього мовлення: це “максимально згорнуте, скорочене мовлення”, воно “виключно предикативне”, має “особливий синтаксис”. Однак “внутрішнє мовлення – це все ж таки мовлення,

тобто думка, пов'язана зі словом. Проте якщо думка втілюється в слові у зовнішньому мовленні, то слово вмирає у внутрішньому мовленні, народжуючи думку. Внутрішнє мовлення є значною мірою мислення чистими смислами” [2, 353]. У цьому висловлюванні привертає увагу поняття “чистий смисл” (тобто не пов'язаний зі словом), яким і насичене переважно внутрішнє мовлення.

Семантика внутрішнього мовлення, за концепцією Л.С.Виготського, має такі особливості:

- “у внутрішньому мовленні відбувається аглютинація слів для вираження складних понять і смислів”;
- у внутрішньому мовленні переважає смисл слова над його значенням;
- слово внутрішнього мовлення набагато більше наповнене смислом, ніж у зовнішньому мовленні, воно є “концентрованим згустком смислу”.

Звертаємо увагу на те, що Л.С.Виготський, характеризуючи внутрішнє мовлення як центральну фазу мовленнєвої діяльності та порівнюючи його з мовленням зовнішнім, неодноразово оперує категоріями “значення” і “смисл”, яким надав, по суті, психолінгвістичного обґрунтування.

У мовознавстві під значенням слова (лексичним значенням) розуміється конкретно-індивідуальний зміст слова, який являє собою відображення або тільки вираження (в різних типах слів) та фіксацію в свідомості позначуваного словом елемента дійсності і є закріпленим за формою слова [1, 284-285]. Значення – це система зв'язків, яка стоїть за словом і об'єктивно склалася у процесі розвитку суспільства. Це те, що об'єднує носіїв мови в розумінні певної номінації. Значення слова, у тлумаченні Л.С.Виготського, відображає “єдність спілкування та узагальнення”. Пізніше учень Виготського, нейропсихолог О.Р.Лурія підкреслить, що власне у процесі формування мовлення дитини слово з його значенням стає “основою узагальнення (а тим самим і знаряддям мислення) і засобом спілкування – засобом мовленнєвої комунікації”.

У лінгвістиці наголошується, що значення слова містить денотат, понятійне ядро, і конотацію – емоційну характеристику позначуваного словом. У психолінгвістичному контексті важливо підкреслити такий момент. Більшість слів має не одне значення, тобто є багатозначними, що знаходить відображення у тлумачних словниках. Однак значення слова реалізуються в живому мовленні людини. Реальне вживання слова, відтак, завжди є процесом вибору одного необхідного значення з системи всіх значень. “Реальне значення не константне, – підкреслював Л.С.Виготський. – В одній операції слово виступає з одним значенням, в іншій воно набуває іншого значення” [2, 369]. Найчастіше тільки контекст допомагає зрозуміти, що значить те чи інше слово, вживане в розмові, зрозуміти не лише денотат, але й конотацію слова. Окрім денотату і конотації, до значення слова може входити фонетична значущість, яка нами (мовцями) майже не усвідомлюється. Це неявний, нечіткий аспект значення слова, але він впливає на сприймання слова. Слід зауважити, що конотація та фонетична значущість наближують значення слова до смислу.

Вперше смисл як компонент семантики слова виділив саме Л.С.Виготський у своїй праці “Мислення і мовлення”. Під смислом, на відміну від значення як явища об'єктивного, розуміється індивідуальне, суб'єктивне значення слова – значення, якого набуває слово для людини в кожній конкретній ситуації здійснення мовленнєвої діяльності. Смисл завжди є індивідуально-особистісним, він співвідноситься з думкою, з вихідним задумом висловлювання. Він може бути не завжди зрозумілим слухачам. Він містить у собі те, що повинно втілитися в мовленні. Значення ж реалізується в мовленнєвому творі, воно зрозуміле всім учасникам комунікації.

Психологічний коментар взаємозв'язку значення і смислу знаходимо у праці О.Р.Лурії “Мова і свідомість”: “У слові поряд зі значенням завжди є й індивідуальний смисл, в основі якого лежить перетворення значень, виділення з числа всіх зв'язків, що стоять за словом, тієї системи зв'язків, яка актуальна на даний момент” [5, 262].

Таким чином, смисл слова являє собою частину його семантики, необхідну людині в певній ситуації мовленнєвого спілкування. Смисл слова залежить від усієї сукупності знань людини, її життєвого досвіду, особистісних якостей. Він більш динамічний, ніж значення слова. Звернімо увагу в цьому контексті на дуже важливу для психолінгвістики думку про те, що смислу не можна навчити, смисл – виховується, він породжується не лише значенням слова, але й самим життям. Смисл одного й того самого слова може бути різним для різних людей і в різних ситуаціях мовленнєвого спілкування.

Значення і смисл слова тісно пов'язані між собою, утворюючи семантичну структуру слова. Значення може виражатися через смисл, оскільки людина обирає для кожної конкретної ситуації значення слова. Оволодіння значенням слова в онтогенезі також протікає через смисл, конкретний в даній ситуації. Дитина, зустрічаючись з різними смислами в різних ситуаціях спілкування, засвоює таким чином і значення слова. Водночас передумовою взаєморозуміння людей у процесі мовленнєвого спілкування є саме значення слова, загальноприйняте, об'єктивне, зафіксоване в системі мови (у словниках).

З іншого боку, об'єктивне значення слова не завжди співпадає з його смислом. Чудову ілюстрацію до цього наводить Л.С.Виготський, коментуючи назву відомого твору Миколи Гоголя – “Мертві душі”. Офіційно “мертві душі” – це померлі кріпосні, документи на яких поміщик повинен був подавати до місцевих державних органів управління (це значення). А в художньому тексті це всі головні персонажі поеми, які біологічно живі, проте мертві в духовному відношенні. В цьому й полягає смисл назви твору.

Отже, все вищевикладене свідчить про те, що слово як єдність звукової форми та семантики (значення і смислу) є не лише лінгвістичною, але й психолінгвістичною одиницею, тобто одиницею, що виявляє себе у мовленнєвому процесі.

Психолінгвістичним за своєю суттю є положення Виготського про структурну невідповідність думки і слова. Спираючись на результати експериментів і власні спостереження, вчений робить такі висновки: “одиночі думки та одиночі мовлення не співпадають”; думка і мовлення як процеси “пов’язані між собою складними переходами, складними перетвореннями, але не покривають одне одного”; “думка не складається з окремих слів так, як мовлення”; “думка на співпадає не лише зі словом, але й зі значеннями слів, в яких вона виражається, шлях від думки до слова лежить через значення”. І, безперечно, дуже вдалою й такою, що запам’ятовується, є метафора-пояснення Л.С.Виготського: “Думку можна було б порівняти з хмарою, що проливається дощем слів”!

На завершення хочемо навести (мовою оригіналу) фінальні рядки фундаментальної праці видатного психолога “Мислення і мовлення”, що мають цілком психолінгвістичне звучання: “Сознание отображает себя в слове, как солнце в малой капле воды. Слово относится к сознанию, как малый мир к большому, как живая клетка к организму, как атом к космосу. Оно и есть малый мир сознания. Осмысленное слово есть микрокосм человеческого сознания” [2, 361].

ЛІТЕРАТУРА

1. Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
2. Виготский Л.С. Собр. соч.: В 6-ти т. Т.2 Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1982. – 504 с.
3. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности. – М.: МОДЭК, 2001. – 432 с.
4. Леонтьев А.А. Основы психолінгвистики. – М.: Смысл, 1999. – 287 с.
5. Общая психолінгвистика: Хрестоматия / Сост. К.Ф.Седов. – М.: Лабиринт, 2004. – 320 с.

Резюме. В статье рассматриваются научные положения психологической концепции Л.С.Виготского, касающиеся проблемы соотношения мышления и речи, получившие дальнейшее развитие в современной психолінгвистике.

Ключевые слова: речевая деятельность, мотив речи, значение и смысл.

Summary. The scientific viewpoints of L.Vygotsky's psychological concept of interrelations of thinking and speech that have following development in the modern psycholinguistics are analysed in the article.

Key words: speaking activity, motive of speaking, meaning and sense.

Одержано редакцією 11.12.2006.

УДК: 37. (430) (09)

С. А. БЄЛОВА

ІНТЕРЕС ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ТВОРЧИХ СПАДЩИНАХ Л. ВИГОТСЬКОГО ТА Г. ШАРЕЛЬМАНА

Резюме. У статті зіставлені погляди Л. Виготського та Г. Шарельмана щодо ролі інтересу в навчально-виховному процесі. Інтереси дитини розглядаються обома дослідниками як необхідна умова і засіб оптимізації і гуманізації освіти.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, суб’єкт-суб’єктні стосунки, гуманізація навчання, інтерес-засіб, інтерес-мета.

Постановка проблеми. Незважаючи на значні досягнення передової наукової думки, реформування сучасної школи відбувається надто повільно, а в деяких моментах навіть суттєво гальмується через небажання вчителів відмовитися від традиційних авторитарних принципів організації навчально-виховного процесу. У цьому зв’язку видається актуальним зіставлення деяких аспектів творчої спадщини відомого психолога Л.С.Виготського і відомого німецького педагога Г.Шарельмана.

Зіставлення психолого-педагогічних основ освітнього процесу, розроблених обома дослідниками, дозволяє готовити про спільність векторів їхніх пошуків, хоча їх відділяє часова і просторова дистанція. Саме у працях Л.Виготського можна знайти наукове обґрунтування психологічних основ освітнього процесу, до яких Г.Шарельман прийшов у практиці навчання, адже він свідомо відмовився від створення теоретичних трактатів: „Коли ти в класі зробиш що-небудь відмінне від давно заведеного і з цим знайомиш інших, то це більше наближає до розв’язання питання, ніж яка-небудь натхненна доповідь у ферейні, доповідь з двома десятками або і більше висновків, що публіка одногосно ухвалює й про яку потім ніхто у світі не згадує [5, 3]. Інноваційні відкриття Г.Шарельмана народилися безпосередньо у процесі шкільного навчання, що надає їм ще більшої цінності. Актуальним для даного дослідження є зіставлення поглядів обох науковців щодо інтересу як психологічного феномена та його ролі у навчально-виховному процесі, оскільки відмова від авторитарних методів навчання і виховання змушують активно шукати нові важелі цього процесу. До того ж зміна соціокультурних явищ, що відбулася наприкінці ХХ століття, окрім позитивних, має купу негативних наслідків, серед яких слід зазначити падіння інтересу до навчання як загальну тенденцію часу, послаблення ролі сім’ї у справі виховання. Спостереження науковців доводять, що подальше посилення ролі телебачення, комп’ютеризація зумовлюють суттєві порушення у фізичному стані дітей, погіршення здоров’я й, в наслідок цього, – труднощі з концентрацією уваги, посидючістю, старанністю [7, 9].

Провідною тенденцією сучасності стає прагнення до гуманізації навчання, утвердження необхідності створення системи глобальної педагогічної терапії (А.Печчеї), яка акцентує значущість суб’єктивного чинника

З М І С Т

<i>Вступ</i>	3
<i>Приходько Ю. О.</i> Внесок Л. С. Виготського в розвиток дитячої психології	4
<i>Поніманська Т. І.</i> Гуманістичне виховання в контексті ідеї Л. Виготського про дитячо-доросле співтовариство	8
<i>Дичківська І. М.</i> Проблема ефективності інноваційних процесів в освіті	12
<i>Горопаха Н. М.</i> Реалізація ідей Л. С. Виготського у розвиваючому навчанні дітей дошкільного віку (на прикладі використання дослідницького методу)	15
<i>Янциур Л. А., Фарина Н. П.</i> Л. С. Виготський про розвиток дитячої творчості	20
<i>Маліновська Н. В.</i> Мотиваційний компонент у навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку	24
<i>Самсонюк Н. Ф.</i> Прислів'я як індикатор визначення компетентності дошкільника у сфері життєдіяльності „Я сам”	26
<i>Воробйова Л. М.</i> Л. С. Виготський і розвиток сучасної психолінгвістики	29
<i>Белова С. А.</i> Інтерес як педагогічна умова навчально-виховного процесу у творчих спадщинах Л. Виготського та Г. Шарельмана	31
<i>Сузанская Т. Н.</i> Особенности катарсиса в „детском тексте” русской литературы	35
<i>Степанова О. І.</i> Збагачення словника дітей дошкільного віку засобами поетичної лексики	39
<i>Пох Л. И.</i> Эстетические воззрения Л. Н. Толстого в „Психологии искусства” Л. С. Выготского	42
<i>Разина Н. В.</i> Психологическая готовность к материнству в контексте культурно-исторической концепции	43
<i>Ховрина Г. Б.</i> Психологические особенности коррекции детей, не готовых к школьному обучению в контексте культурно-исторической концепции Л. С. Выготского	46
<i>Воробйов А. М.</i> Генезис дослідження співвідношення інтелекту та якостей креативної особистості	49
<i>Кравцов О. Г.</i> Исследование психологических особенностей девиантных подростков в русле культурно-исторической теории Л. С. Выготского	52
<i>Борова В. Є.</i> Дослідження корекції звуковимови дітей дошкільного віку в логопедії.	56
<i>Макаренко М. А.</i> Культурно-исторический анализ роли профессионального сознания в развитии личности	62
<i>Леценко Г. П.</i> Теорія мовленнєвої діяльності як основа формування комунікативної компетенції	66
<i>Новикова-Грунд М. В.</i> Групповые текстовые методики как развитие идеи инструментального метода	71
<i>Жаровцева Т. Г.</i> Професійне ставлення майбутніх педагогів до проблем неблагополучних сімей	75
<i>Литвиненко С. А.</i> Актуалізація ідей Л. С. Виготського в сучасній практиці виховання	80
<i>Юрченко В. М.</i> Л. С. Виготський як фундатор методології систематизації психологічних знань	82
<i>Рудь Г. В.</i> Динаміка формування і реалізації життєвих планів особистості у ранній юності	85
<i>Мірошина Г. Г.</i> Використання ідей Л. С. Виготського про культурний розвиток дитини в розгляді проблеми опосередкованої трансляції етичної культури від керівника дошкільного закладу дітям	89
<i>Головань Т. М.</i> Становлення і розвиток дошкільних закладів в Криму в II половині XIX – початку XX ст.	91
<i>Фасолько Т. С.</i> Л. С. Виготський про виховання моральної поведінки	96
<i>Кравець Л. М.</i> Рефлексивний підхід до становлення професійної діяльності майбутніх педагогів	100
<i>Врочинська Л. І.</i> Педагогічна підготовка батьків – основа ефективної взаємодії у вихованні гуманної поведінки дитини	102
<i>Матейко Н. М.</i> Психологічна корекція пізнавальної сфери дітей в умовах несприятливого екологічного середовища	106
<i>Козлюк О. А.</i> Психолого-педагогічна сутність поняття „спілкування” та підходи до його розуміння	108
<i>Косарєва О. І.</i> Зв'язок емоційної і когнітивної сфер у психічному розвитку дитини	113
<i>Марчук Г. В.</i> Проблема соціального розвитку дитини в світлі теорії соціалізації Л. С. Виготського	116
<i>Меналюк Г. Ф.</i> Мовленнєва математична культура вихователів дошкільних закладів	118
<i>Вижевська Ю. О.</i> Педагогічні умови формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх учителів до педагогічної діяльності	122
<i>Федорова Н. В.</i> Гумор у спілкуванні викладачів із студентами як одна з умов організації гуманістичної педагогічної взаємодії	125
<i>Демянюк О. Б.</i> Гра як засіб корекційно-розвивального впливу на дітей дошкільного віку	128
<i>Грищук М. М.</i> Техніка постановки запитань як метод розвитку та підтримки психолого-психотерапевтичного процесу: системний аспект	131
<i>Панасюк М. М.</i> Соціально-психологічні фактори появи та розвитку навчального стресу у студентів вищих навчальних закладів	134
<i>Берлинская Л. А.</i> Ключевые компетенции в подготовке учителей Германии	138
<i>Дроздова К. В.</i> Результативність когнітивного напрямку самостійних занять фізичною культурою підлітків ..	140
<i>Картель Т. М.</i> Місце і роль професійної адаптації в професійному становленні майбутніх інженерів-будівельників	142
<i>Музика Ю. О.</i> Діагностика рівнів готовності майбутніх учителів до формування логічного мислення в молодших школярів	145
<i>Шмелев И. М.</i> Особенности картины мира лидера деструктивного культа	148
<i>Соколова А. В.</i> Досвід підготовки вчителів до формування педагогічної творчості в університетах Англії	150

Носова Н. В. Особливості фасилітативної дії педагогів у навчально-виховному процесі	154
Глоба Н. В. Аналіз інтелектуальної децентрації у дітей с задержкой психического развития (младший школьный возраст)	159
Конюхова Т. С. Поняття екосистеми як одне з провідних у сучасній екологічній освіті дошкільників	165
Мельник І. Я. Моральний аспект міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці	169
Арсеев И. И. Особенности становления мотивационно-смысловой сферы верующих людей	172
Сторож О. В. Теоретико-психологічний аналіз особливостей творчого мислення і креативної особистості ...	176
Якобчук Т. О. Педагогічні умови запобігання та корекції відхилень у емоційному розвитку дитини дошкільного віку	180
Відомості про авторів	185

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 36

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Поніманська Т. І.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 10.01.2007 р. Підписано до друку 26.01.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 21/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 36. — Рівне: РДГУ, 2007. — 188 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем реалізації психолого-педагогічних ідей Л.С.Виготського на сучасному етапі реформування освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20